

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	84
Land:	Zimbabwe
Kilde:	Regeringskansliet – Utrikesdepartementet
Titel:	Mänskliga rättigheter i Zimbabwe 2010
Udgivet:	7. juli 2011
Optaget på baggrundsmaterialet:	21. september 2011



Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Zimbabwe 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Sedan det tidigare styrande partiet Zanu-PF ingick en samlingsregering med oppositionspartierna MDC-T och MDC-M i januari 2009 har situationen för de mänskliga rättigheterna i Zimbabwe förbättrats. Ekonomin har stabiliserats och ansträngningar har gjorts för att återställa exempelvis utbildnings- och hälsosektorerna. Politiskt relaterade kränkningar av de mänskliga rättigheterna har minskat. Samtidigt har perspektivet av ett val redan under 2011 ökat spänningarna på nytt och det rapporteras om förekomst av hot och trakasserier.

Maktdelningsavtalet *Global Political Agreement* (GPA) innefattade bland annat upprättandet av fyra nya institutioner relaterade till mänskliga rättigheter. Tre av dessa har kommit till stånd; en kommission för mänskliga rättigheter, en mediakommission samt en ny valkommission. Kommissionerna lider dock generellt av kapacitets- och resursbrist, och kommissionen för mänskliga rättigheters formella mandat har ännu inte beslutats av parlamentet. En anti-korruptionskommission har ännu inte etablerats.

Yttrande- och pressfriheten garanteras i grundlagen men begränsas i praktiken. Staten, och i praktiken Zanu-PF, har fortsatt monopol på alla etermedier. Arresteringar av journalister på tveksamma grunder förekommer och mötesfriheten är starkt begränsad.

Förhållandena i häkten och arrester har förbättrats något på senare tid men är alltjämt undermåliga. Fängelserna är överbelagda och det råder brist på mat, vatten och kläder. Dödligheten i fängelserna är hög, huvudsakligen på grund av

aids och andra smittsamma sjukdomar som lätt sprids på grund av de dåliga sanitära förhållandena.

Det senaste decenniets omfattande landreform har lämnat hundratusentals svarta lantarbetare utan hem och arbete, och många vita jordägare har lämnat landet. Övertagandet av gårdar förekommer fortsatt. Det finns ingen möjlighet att få ersättning för expropriering och det går heller inte att överklaga dessa ärenden.

Rättsväsendet i Zimbabwe är inte politiskt oberoende. Detta gäller i synnerhet de högre instanserna och i de fall där politiska intressen står på spel. När det gäller mindre politiskt färgade fall finns ett någorlunda fungerande rättsväsende, men strafffrihet råder i praktiken för vissa grupper i samhället. Ännu har ingen dömts för det omfattande politiska våldet under valet 2008. Korruption finns på alla nivåer och inom många sektorer, bland annat polisen. Polis, militär och säkerhetstjänst kontrolleras fortfarande av *Zanu-PF*.

Sedan den zimbabwiska dollarn ersattes av ett flervalutasystem i februari 2009 har ekonomin stabiliserats. Flervalutasystemet har dock gjort att priser på livsmedel och andra basvaror är höga. Arbetslösheten i den formella sektorn är fortsatt mycket hög och majoriteten av befolkningen försörjer sig inom den informella sektorn. En stor andel av Zimbabwes utbildade har lämnat landet för att söka arbete i andra länder.

Hiv/aids-pandemin är ett stort hälso- och samhällsproblem. Andelen smittade har sjunkit på senare år och beräknas nu till cirka 14 procent. Medellivslängden uppskattas till 47 år. Uppemot 1,3 miljoner zimbabwier beräknades 2010 vara i behov av livsmedelshjälp.

Kvinnors politiska och ekonomiska inflytande är begränsat och kvinnor åtnjuter ett svagare rättskydd än män. Våld i hemmet är utbrett. Zimbabwiska barn har drabbats hårt av den politiska och ekonomiska krisen och många har varit tvungna att sluta skolan då familjer inte har råd med skolavgifterna. En större andel flickor än pojkar är smittade av hiv/aids.

Situationen för frivilligorganisationer har successivt blivit bättre sedan begränsningar mot att fritt verka i landet i samband med valet 2008 togs bort, och det civila samhället är aktivt.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Av de mest centrala konventionerna på de mänskliga rättigheternas område har Zimbabwe ratificerat eller skrivit under följande:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, dock inte de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD)*.
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW)*, dock inte det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)*, dock inte de två fakultativa protokollen om barn i väpnade konflikter och respektive om handel med barn och barnpornografi.
- Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees*, samt det tillhörande protokollet från 1966 (med reservationer).
- Den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter, med reservationer till artiklarna 17, 22-24 och 26.

Zimbabwe har inte undertecknat konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* eller dess fakultativa protokoll om förebyggande av tortyr.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* är inte heller undertecknad. Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court (ICC)* har undertecknats men inte ratificerats.

I viss mån har nationella lagar instiftats för att uppfylla åtagandena i konventionerna. Detta gäller till exempel FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, CERD och ICCPR. Inte sällan brister det dock i det praktiska genomförandet. Under senare år har lagar genomdrivits som strider mot andan i konventionerna och traditionell rätt medför också att konventionerna ofta åsidosätts.

Överlag ligger Zimbabwe många år efter i rapporteringen till de olika konventionskommittéerna inom FN, med undantag för kvinnokommittén, till vilken en nationell rapport lämnades år 2009.

Det avtalade besöket i augusti 2007 av FN:s specialrapportör för våld mot kvinnor blev uppskjutet på begäran av Zimbabwe. Specialrapportören för företrädare för mänskliga rättigheter skickade 2008 en förfrågan om besök i

landet. Besöksförfrågningar från specialrapportörerna för tvångsförsvinnanden samt för rätten till en tillfredsställande bostad ställdes också till Zimbabwe 2009. Samma år avböjde Zimbabwe ett planerat besök från FN:s specialrapportör för tortyr.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Zimbabwe har inte anslutit sig till FN:s tortyrkonvention. Tortyr är dock förbjudet enligt grundlagen. Trots detta har statssanktionerad våldsanvändning förekommit mot företrädare för mänskliga rättigheter och anhängare av den tidigare politiska oppositionen i landet. Våldet har ofta varit kopplat till särskilda perioder och händelser, exempelvis i samband med val.

I samband med valen 2008 ökade brotten mot de mänskliga rättigheterna markant med uppgifter om cirka 200 döda, tusentals skadade och torterade samt tiotusentals tvångsförflyttade. Många oppositionsanshängare och företrädare för mänskliga rättigheter fördes bort, arresterades och utsattes för tortyr och annan omänsklig behandling. Inga förövare har dömts för dessa brott.

I oktober 2009 uppmanade FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, Navanethem Pillay, Zimbabwe att delge information om personer som fördes bort och hölls inlåsta på okänd ort i flera månader under 2008. Nitton av de bortförda har åtalat totalt fjorton högt uppsatta ministrar och personer inom säkerhetstjänsten för olaga arrestering och häktning, tortyr, förnekande av tillgång till medicinsk behandling och tillgång till advokat. Rättsfallet pågår fortfarande i slutet av 2010. Jestina Mukoko, ordförande i Zimbabwe Peace Project (ZPP) och en av de bortförda, ådrog sig stor uppmärksamhet i september 2009 när Högsta domstolen slog fast att hennes konstitutionella rättigheter hade kränkts av staten.

Sedan 2008 har antalet fall av politiskt motiverat våld minskat avsevärt men fortgår i viss utsträckning alltjämt. Organisationen Counselling Services Unit (CSU), som dokumenterar och hjälper offer för politiskt våld, har dokumenterat runt 300 fall under 2010. Misshandel, hot och trakasserier, godtyckliga arresteringar och andra frihetsberövanden rapporteras förekomma. Sannolikt kommer det politiska våldet att öka i samband med de förestående valen, vilka förväntas hållas under 2011.

Det finns inga bekräftade fall av statssanktionerade politiska mord eller avrättningar under 2010. Däremot förekommer dödsfall som resultat av polisvåld. Förhållandena i häkten och arrestlokaler är mycket dåliga. Det är inte

ovanligt att personer förvägras borgen och tvingas sitta kvar i häktet i flera månader eller år i väntan på rättegång. Poliser och arresterade vittnar också om att fysiskt våld och andra brutala övergrepp förekommer vid arresteringar och förhör.

Landets fängelser är överfyllda och lider av brister i hygien, mathållning, sjukvård och rehabilitering. I april 2009 fick Internationella Rödakorskommittén (ICRC) tillåtelse att besöka fängelser och bistå med matprogram. Enligt ICRC har situationen förbättrats sedan dess, främst vad gäller tillgång till mat och kläder.

4. Dödsstraff

Dödsstraff utdöms i Zimbabwe, men sedan 2005 har inga domar verkställts. Under 2009 var 52 fångar dömda till dödsstraff. Dödsstraff utdöms för mord, högförräderi, samt brott knutna till terrorism, sabotage och samhällsomstörtande verksamhet. Lagtexten är brett formulerad och ger utrymme för tolkningar. Någon inhemsk opinion mot dödsstraffet märks inte.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Lagstiftningen i Zimbabwe lämnar stort utrymme att arresterera personer som till exempel anses undergräva presidentens auktoritet eller förmedla ”falsa uttalanden som skadar staten”. Denna möjlighet utnyttjas ofta i samband med val och riktar sig huvudsakligen mot företrädare för det civila samhället, journalister och den politiska oppositionen. Det är vanligt att arresterade hindras från att träffa sina advokater under häktningstiden, i synnerhet om det gäller försvarare av mänskliga rättigheter eller om fallet är politiskt känsligt. Fall där riksåklagaren åberopar sektion 121 i lagen, vilket innebär att den åtalade kan sättas i arrest i ytterligare sju dagar utan motivering, förekommer ofta.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättssäkerheten uppvisar stora brister i Zimbabwe. Lagen tillämpas selektivt, strafffrihet förekommer och det finns klara tecken på att såväl polisen och rättsväsendet i stort är politiskt färgade. Domstolarna är i praktiken inte oberoende. Särskilt gäller detta högre domstolar, även om det finns exempel på domstolsutslag i Högsta domstolen som tydligt går emot den verkställande makten (se avsnitt 3).

Den dömande makten består av Högsta domstolen, högre domstolar och lägre domstolar. Domstolarnas självständighet är begränsad, inte minst på grund av politiska utnämningar av domare och riksåklagare samt ekonomiska beroendeförhållanden mellan domare och politiker. Detta har inte förändrats nämnvärt sedan det styrande partiet och oppositionen skrev under maktodelningsavtalet (*Global Political Agreement*, GPA). I maj 2010 svor

exempelvis president Robert Mugabe in fem nya domare till Högsta domstolen och högre domstolar utan att konsultera premiärminister Morgan Tsvangirai.

I maj 2008 avsattes riksåklagaren Gula-Ndebele, som var allmänt känd för sin integritet som oberoende kraft inom rättsväsendet. I december 2008 utsåg president Mugabe istället *Zanu-PF*-trogna Johannes Tomana till riksåklagare.

Rättsvårdande myndigheter har låtit bli att ingripa mot politiskt motiverade våldshandlingar. Det gäller i synnerhet de högre rättsinstanserna. De lägre instanserna visar i större utsträckning prov på ett självständigt agerande gentemot den verkställande makten. Rapporter om trakasserier och regelrätt våld mot domare i de lokala domstolarna har förekommit.

Vita jordbrukare och deras anställda är en tydligt avgränsad grupp vars rättigheter blivit kränkta i samband med statlig expropriering av mark. År 2008 slog tribunalen för Southern African Development Community (SADC) fast att jordreformen är olaglig och diskriminerande enligt SADC-fördraget. Exproprieringen av mark pågår dock fortfarande.

Kvinnor har i princip samma tillgång till rättsväsendet som män, men i praktiken hindrar det mansdominerade samhället många kvinnor att hävda sin rätt. Inte minst på landsbygden tillämpas traditionella lagar och regler inför vilka kvinnor har lägre status än män. Kvinnans rättigheter åsidosätts och kvinnor diskrimineras i till exempel familje- och arvsfrågor.

I enlighet med GPA ska fyra nya oberoende kommissioner upprättas; en mediakommission, en valkommission, en anti-korrptionskommission samt en kommission för mänskliga rättigheter. Media- och valkommissionerna har påbörjat sitt arbete om än med begränsade resurser. Kommissionärer till kommissionen för mänskliga rättigheter har utnämnts, men arbetet har ännu inte kommit igång. Kommissionen väntar på att en lag ska antas i parlamentet som klargör dess mandat. En diskussion pågår huruvida kommissionen ska kunna undersöka påstådda kränkningar bakåt i tiden eller endast samtida övergrepp.

Den nya anti-korrptionskommissionen har ännu inte etablerats. Problemet med korruption inom den offentliga sektorn är omfattande. Inom departement, statliga myndigheter och statliga företag förekommer korruption på alla nivåer. Många ledande företrädare inom *Zanu-PF* har förvärvat en eller flera gårdar inom ramen för jordreformen. Korrptionsanklagelser mot regeringsmedlemmar har även förekommit i samband med landets stora diamantfyndigheter.

Straffrättsåldern i Zimbabwe är 18 år. Från 15 år kan en medborgare skickas till motsvarande ungdomsvårdsanstalt.

7. Straffrihet

Straffrihet är vanligt förekommande i Zimbabwe. En stor andel brott med politiska förtecken läggs till handlingarna utan vidare åtgärd. Detta gäller inte minst de mängder av brott som begicks under 2008, där offer för det omfattande politiska våldet fortfarande väntar på upprättelse. Poliser och andra företrädare för staten som gör sig skyldiga till brott mot de mänskliga rättigheterna löper liten risk att ställas till svars.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet med mera

Yttrandefriheten garanteras i grundlagen, men begränsas i praktiken genom lagstiftning. Tillämpningen av lagar som Lagen om allmän ordning och säkerhet (*Public Order and Security Act*, POSA) och Lagen om tillgång till information och integritetsskydd (*Access to Information and Protection of Privacy Act*, AIPPA) från 2002, innebär långtgående inskränkningar i yttrande- och pressfriheten.

I POSA ingår ett förbud mot att förmedla ”falska uttalanden som skadar staten eller initierar allmän oreda och våld ...”. Åtal och domar mot privatpersoner, journalister, konstnärer och politiker som anklagas för att ha förolämpat eller undergrävt presidentens auktoritet förekom under 2010. Lagen om tillgång till information och integritetsskydd, AIPPA, innebär inskränkningar som rör yttrandefriheten och det journalistiska uppdraget. Enligt AIPPA krävs att alla journalister har ett förnybart ettårigt tillstånd. Även förläggare och utgivningsföretag åläggs registrering. Brott mot lagen kan resultera i böter eller fängelse. Lagen innehåller bland annat förbud mot att förmedla information som sprider ”rädsla, oro och förtvivlan” och andra långtgående restriktioner och undantag från rätten att tillgå och förmedla information.

Den nya mediakommissionen rapporterar till informationsministeriet, vilket begränsar dess oberoende. Resursbegränsningar, liksom det restriktiva regelverket, försvårar också kommissionens arbete. I maj 2010 gav dock den nya kommissionen utgivningstillstånd till fyra dagstidningar; *NewsDay*, *the Daily News*, *the Mail* samt *the Daily Gazette*. *NewsDay* var den första att komma igång med sin utgivning och blev därmed den första oberoende dagstidningen på sju år.

Sedan tidigare finns tre oberoende veckovisa nyhetstidningar, *The Standard*, *The Independent* och *Financial Gazette*. Den oberoende pressen är öppen i sin kritik av den sittande regeringen. Dags- och veckotidningarna är koncentrerade till Harare och andra större orter. Det går att få tag i oberoende utländska

tidningar, såsom sydafrikanska *Sunday Times* och *Mail & Guardian*. De restriktiva villkoren för utländska journalister har lättats upp avsevärt sedan 2008, då mer eller mindre inga utländska medier tilläts komma in i landet. 2009 tilläts BBC och CNN åter verka i landet. I organisationen Reportrar Utan Gränsers pressfrihetsindex steg Zimbabwe från 151:a plats 2008 (av 173 länder) till 123:e plats (av 178 länder) 2010.

Trots en delvis positiv utveckling löper journalister från oberoende medier fortsatt risk att trakasseras och arresteras i Zimbabwe. Journalister har arresterats och förhörts under året och ett antal redaktörer från oberoende medier har ställts inför rätta för att ha brutit mot AIPPA och/eller POSA.

Licensieringen av oberoende tidningar har inte motsvarats av en liknande utveckling för etermedierna. Radio är den mest spridda källan till information i Zimbabwe, men radio och TV kontrolleras helt av staten (i praktiken av *Zanu-PF*). Lagen om radio- och TV-sändning och den politiskt tillsatta Radio- och TV-myndigheten reglerar etermediernas verksamhet, inklusive sändningstillstånd. Ingen oberoende radio- eller TV-station har hittills fått sändningslicens. Det har förekommit att oberoende radiostationer som sänder via kortvåg utomlands har utsatts för störningar.

Det finns inga rättsliga inskränkningar i medborgarnas rättigheter att ansluta sig till eller bilda politiska partier eller organisationer. I praktiken förekommer dock hot och trakasserier mot aktiva eller misstänkta medlemmar av den tidigare politiska oppositionen. Aktiviteter som ”stör allmän fred, säkerhet och ordning” är förbjudna enligt POSA-lagen.

Fackföreningar och facklig verksamhet är tillåtna men föreningsfriheten inskränks i och med gällande förbud att hålla möten utan tillstånd. Inte sällan är fackföreningarna utsatta för trakasserier och anklagelser för att bedriva politisk verksamhet.

Arresteringar i samband med olika protestaktioner har förekommit, bland annat från Women of Zimbabwe Arise (WOZA) som konsekvent demonstrerar utan tillstånd. En annan utsatt grupp är studenter som protesterat mot höga skolavgifter och förhållandena på landets universitet. Många studenter har blivit avstängda från sina studier som en följd av protesterna och arresteringar har förekommit.

Religionsfrihet råder och inga kända restriktioner finns för bildandet av kyrkliga samfund.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Zimbabwe är en grundlagsfäst demokrati med flerpartisystem. Majoritetsval i enmansvalkretsar ger stora partier en fördel och stärker i allmänhet regeringspartiet. Enligt Zimbabwes grundlag har presidenten ställning som statschef, regeringschef och överbefälhavare. Regeringen utses av presidenten och är ansvarig inför parlamentet. En av nyheterna i det 18:e tillägget till grundlagen, som under 2005 blev gemensamt framförhandlat av oppositionspartiet *Movement for Democratic Change* (MDC) och regeringspartiet, är att mandatperioden för presidentämbetet reduceras från sex till fem år. Om presidenten dör eller på annat sätt är oförmögen att utöva sitt ämbete, ska efterträdaren utses av parlamentet. Ett tvåkammerssystem med en senat och ett representanthus (*House of Assembly*) infördes också, och det bestämdes att valen till president, representanthus, senat och lokala församlingar ska äga rum samtidigt. De första harmoniserade valen hölls 2008.

Ingen begränsning för kvinnlig valbarhet finns i landets författning. Mycket liten skillnad råder i landet mellan kvinnors och mäns valdeltagande. Andelen kvinnor i parlamentet uppgår till 14 procent och sju av regeringens 33 ministrar är kvinnor. Många av de zimbabwier som befinner sig i diasporan har hittills inte haft möjlighet att rösta i allmänna val, då zimbabwier som levtt utanför landets gränser i över två år inte är röstberättigade.

Det politiskt sanktionerade våldet trappades upp kraftigt under de senaste valen 2008. De två falangerna inom MDC vann en majoritet i parlamentet. I det samtidigt hållna presidentvalet fick ingen av de två huvudkandidaterna – den sittande presidenten Robert Mugabe och oppositionsledaren Morgan Tsvangirai – absolut majoritet. Inför den andra presidentvalsomgången genomfördes en omfattande våldskampanj mot MDC-anhängare. Omkring tvåhundra människor dödades, mer än 4000 skadades och tiotusentals människor tvångsförflyttades som en följd av våldet.

Efter medling kunde parterna enas om en politisk uppgörelse, *Global Political Agreement* (GPA), vilket undertecknades den 15 september 2008. En premiärministerpost infördes och man beslutade att en nationell samlingsregering skulle etableras, med Robert Mugabe (*Zanu-PF*) som president, Morgan Tsvangirai (MDC-T) som premiärminister och Arthur Mutambara (MDC-M) som vice premiärminister. Nyckelinstitutioner såsom polis, militär och säkerhetstjänst kontrolleras fortsatt av *Zanu-PF*, medan MDC har huvudansvar för bland annat utbildnings-, energi- och hälsosektorn. I enlighet med GPA ska en ny konstitution arbetas fram och nya val hållas senast 2013. Då ett antal knäckfrågor inom GPA ännu återstår att lösa, samt att den pågående konstitutionsprocessen ser ut att försenas ytterligare, är det osäkert när nya val kan hållas. Trots oklarheterna pekar mycket mot att det kan bli så snart som 2011.

Sedan samlingsregeringen tillkom har det statssanktionerade våldet minskat, men risken för en ökning i samband med de förestående valen är stor. Farhågor har inte minst ökat i samband med den pågående konstitutionsprocessen. I syfte att konsultera befolkningen inför skrivandet av den nya grundlagen har så kallade *outreach*-möten hållits över hela landet under juni-oktober. Majoriteten av de cirka 5 000 mötena genomfördes på ett relativt lugnt sätt. Flera fall av hot, trakasserier och våld har dock rapporterats. Oroligheterna påminner om att statssanktionerat våld och trakasserier lätt kan återupptas om *Zanu-PF*'s makt utmanas. Våld har även förekommit från MDC:s sida, om än i betydligt mindre omfattning.

Fokus på de kommande valen har bidragit till ökade spänningar. I samband med detta har det på senare tid rapporterats om upptrappat våld och hot på landsbygden och en ökad militär närvaro på flera platser runt om i landet. Bland annat uppges människor ha hotats av så kallade krigsveteraner och *Zanu-PF*-trogen ungdomsmilis och tvingats delta i partipolitiska möten.

Zimbabwe har skrivit under SADC:s riktlinjer för fria och rättvisa val och en ny valkommission etablerades 2009. SADC beslutade i augusti att verka för en färdplan för de kommande valen i Zimbabwe. Den nya valkommissionen har till uppgift att genomföra valen och är även ansvarig för genomförandet av ett antal viktiga åtgärder såsom exempelvis revidering av röstlängden. Valkommissionen anses vara relativt oberoende, men då den tidigare valkommissionens sekretariat (som har arbetat i *Zanu PF*'s tjänst under lång tid) sitter kvar, finns frågetecken kring kommissionens förmåga att omsätta beslut i handling.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Zimbabwes ekonomi har krympt stadigt under det senaste decenniet fram till 2008. Landet befann sig då i en såväl ekonomisk som politisk kris, med världens högsta inflationstakt på flera hundra miljoner procent per år. Sedan ett flervalutasystem infördes i februari 2009 har den makroekonomiska situationen stabiliserats och ekonomin börjat återhämta sig.

Tillförlitliga siffror över arbetslösheten finns inte att tillgå, men den uppskattas av den Internationella arbetarorganisationen (ILO) till över 70 procent i den formella sektorn. En stor andel av befolkningen är verksam i den informella sektorn. Genom regeringens upprepningsaktion, "Operation Murambatsvina" (2005), raserades möjligheterna för många att tjäna sitt uppehälle inom den informella sektorn.

Den stora andelen anställda i hemmen och i den informella sektorn har generellt dåliga arbetsvillkor och låga löner. Diskriminering på grund av kön förekommer. En växande andel kvinnor är emellertid universitetsutbildade och den yngre generationen börjar hävda sig på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland unga är dock mycket hög.

Det finns ett flertal fackföreningar i Zimbabwe vilka har varierande grad av inflytande. Den fackliga centralorganisationen Zimbabwe Congress of Trade Unions (ZCTU) har varit en betydelsefull samhällsaktör, vars protestaktioner bemötts med våld och arresteringar. MDC har sitt ursprung i ZCTU. Arbetstagarens lagliga skydd är omfattande. Zimbabwe har ratificerat samtliga av ILO:s åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet. En ILO-rapport från 2009 fastställde att Zimbabwe strider mot en rad av dessa konventioner.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

De senaste årens politiska och ekonomiska kris, med ökande fattigdom, matbrist, svält och bristande offentlig service som följd, har påverkat befolkningens hälsa negativt. Avlopp och avfallshantering har inte fungerat i många tätbefolkade förorter. Vatten- och elbrist fortsätter att vara ett stort problem, framförallt på landsbygden men även i städer. Miljoner människor saknar regelbunden tillgång till rent vatten och ett omfattande kolerautbrott 2008/2009 ledde till att nära 100 000 personer insjuknade och över 4 000 avled. Mycket har förbättrats sedan dess, även om flera stora utmaningar kvarstår.

Under 2008 minskade kvaliteten på hälsovården drastiskt och det rådde akut brist på mediciner, läkare, sjuksköterskor och annan utbildad sjukvårdspersonal. Flera sjukhus fick stänga helt. Situationen har förbättrats något men det råder ännu stor brist på personal och utrustning och på de statliga sjukhusen kan endast grundläggande medicinsk vård erbjudas. Fall där människor skickas hem utan vård förekommer, framförallt vid distriktsjukhusen. Siffrorna från den nationella hälsostrategin visade vakanser på 69 respektive 80 procent av tjänsterna för läkare och barnmorskor. 2008 spenderades 7 USD per person på hälsovård, vilket kan jämföras med Världshälsoorganisationens rekommendation om minst 34 USD.

Ett stort hälso- och samhällsproblem är hiv/aids. Enligt siffror från landets nationella aids-råd, *National Aids Council*, som offentliggjordes i oktober 2010 har andelen smittade minskat från cirka 20 procent av landets vuxna befolkning 2005 till ca 14 procent år 2010. Provinsen Matabeleland South är värst drabbad med 21,6 procent smittade. I Harare är siffran 12,2 procent. Minskningen beror dels på att sjukdomen har nått sin kulmen och att många aidssjuka redan dött, men också på att det förebyggande arbetet, som startade

tidigt i Zimbabwe, nu börjat få effekt. Enligt Unicef är hiv/aids orsak till att en miljon barn har förlorat en eller båda föräldrarna. Medellivslängden beräknas vara cirka 47 år.

Det finns politisk vilja att hantera hiv/aids-situationen. Förutom en flerårig handlingsplan mot smittan, *Zimbabwe National Aids Strategic Plan 2006-2010*, har den Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria förstärkt landets insatser mot hiv/aids-pandemin. I början av 2010 sköt fonden till ytterligare 84 miljoner USD inom ramen för en femårsplan. Nationella insatser har även stöttats genom ett av internationella givare finansierat stödprogram, *Expanded Support Programme*. Med stöd från internationella givare har insatsen mot hiv/aids-pandemin bidragit till att bibehålla hälsotjänster, ett säkrare sexuellt beteende hos befolkningen samt att fler får tillgång till läkemedel mot smitta och sjukdomsutveckling.

Inom hälsosektorn görs inga skillnader mellan könen. Bristande tillgång till läkemedel utgör ett stort bekymmer i vissa provinser, där människor kan tvingas gå tiotals mil för att hämta ut sina mediciner. Den utbredda korruptionen inom hälsosektorn gör att hiv/aidssjuka drabbas särskilt då de inte har råd att betala de mutor som många gånger krävs och därmed inte får tillgång till livsnödvändiga mediciner och vård.

12. Rätten till utbildning

I Zimbabwe är rätten till utbildning inte garanterad i grundlagen. Landet låg länge i framkant i Afrika vad gäller utbildningsnivå och läskunnighet bland befolkningen. De senare årens ekonomiska och politiska kris har dock allvarligt inverkat på utbildningssektorn och kvaliteten har försämrats avsevärt.

I relation till behoven är utbildningssektorn mycket underfinansierad. Enligt statistik från Unicef var 94 procent av skolorna på landsbygden stängda i början av 2009. Under den politiska och ekonomiska krisen 2008 sjönk närvaron i skolorna från 80 procent till 20 procent. Situationen har nu börjat förbättras, men ännu utgör såväl tillgång till som kvalité på utbildning ett stort problem. Den låga kvaliteten har till stor del att göra med de dåliga villkoren för lärare, såsom låga löner, dåliga levnadsförhållanden på framförallt landsbygden och risken för att utsättas för våld. Politiskt våld riktat mot lärare var utbrett år 2008 och förekommer fortfarande. Lärarna lämnar numera yrket i allt större antal sedan lönerna inte längre går att leva på. Av denna orsak har det också blivit allt vanligare att föräldrar tvingas betala extra till lärare för att de ska fortsätta med undervisningen.

Andelen barn som fortsätter sin skolgång efter lågstadiet har sjunkit de senaste åren och endast runt hälften av alla barn går ut grundskolan. Skolavgifter är en tung post i privatekonomin och avhopp är vanligt, såväl i grundskolan som på

högre nivåer. Vidare åligger det eleven själv att bekosta skrivböcker och den obligatoriska uniformen. Den fattigaste delen av befolkningen gör stora oppoffringar när de skickar barnen till skolan.

I september 2009 lanserades en stor satsning på utbildningssystemet för att möjliggöra bättre tillgång för utsatta barn samt öka resurserna i form av exempelvis skolböcker och annat material. En omfattande Unicef-finansierad skolbokslansering i september 2010 bidrog till att det nu finns en uppsättning textböcker per elev och ämne, istället för en uppsättning per tio elever som tidigare.

Flickor och pojkar har samma rätt och tillgång till skolgång, men det finns en tendens att i första hand skicka pojkar till skolan om familjen har det dåligt ställt. Tidiga graviditeter och behov av någon som kan vårda eventuella aids-sjuka i hemmet är vanliga anledningar till att flickor lämnar skolan i förtid.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Den kraftigt försämrade ekonomin under 2000-talet har medfört att levnadsstandarden generellt har sjunkit. Innan flervalutasystemet infördes i februari 2009 hade Zimbabwe världens högsta inflationstakt på flera hundra miljoner procent. Under 2010 har inflationen legat på mellan fyra och sex procent och tillväxten beräknas till runt sex procent. Ökad tillväxt fortsätter dock att begränsas av den osäkra politiska situationen, låg investeringsnivå och regeringens beslut om inhemskt ägande. Informella inkomstkällor är helt nödvändiga för många familjers överlevnad.

Zimbabwes tidigare status som "Afrikas kornbod" har underminerats det senaste decenniet. Ekonomisk nedgång, landreformer och flera säsongers torka har bidragit till att livsmedelsproduktionen inte möter efterfrågan och många människor har hotats av svält de senaste åren. Tack vare regeringssatsningar och utländskt bistånd har livsmedelssäkerheten förbättrats avsevärt sedan 2008. Enligt FN-organen FAO och WFP ökade majsproduktionen med 130 procent 2009 jämfört med de rekordlåga nivåerna året innan. Ökningen fortsatte under 2010 och arealen som används till majsodling steg i år till den högsta siffran på trettio år. Trots det beräknas uppemot 1,3 miljoner zimbabwier vara i behov av livsmedelshjälp fram till mars 2011. Enligt en nationell undersökning från januari 2010 ser problemen med kronisk undernäring ut att förvärras.

Jordreformen har drabbat hundratusentals lantarbetare som fördrivits från hem och arbete när nya ägare tagit över gårdarna. Få av dessa har hittills tilldelats jord, de flesta har istället blivit hemlösa. Enligt en ny studie från Sussex University är dock andelen låginkomsttagare som tilldelats land större än vad som tidigare rapporterats.

En av de mest eftersatta regionerna i landet, Matabeleland i söder, bebos i huvudsak av landets näst största befolkningsgrupp, Ndebele. Allt sedan självständigheten har regeringen anklagats för att diskriminera denna region, som lider av underutveckling och ett torrt klimat.

Zimbabwe har efter 1991 stadigt sjunkit i FN:s utvecklingsprogramms utvecklingsindex, *Human Development Index*. 2005 befann sig Zimbabwe i kategorin ”utveckling på mellannivå” (*medium human development*) på plats 151 av 177 länder. 2010 halkade landet ner till plats 169 av 169 rankade länder. Rapporten baseras dock främst på data från 2008.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Zimbabwe undertecknade 1997 SADC:s Genus- och utvecklingsförklaring och har, sedan SADC- toppmötet i augusti 2007, därigenom åtagit sig att sträva efter en femtioprocentig kvinnlig representation inom såväl offentlig som privat sektor senast 2015. Zimbabwe har även undertecknat FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Den afrikanska stadgans protokoll om kvinnors rättigheter i Afrika ratificerades 2008.

Zimbabwe är dock till stor del ett mansdominerat samhälle där kvinnans politiska och ekonomiska inflytande är starkt begränsat. Sedvanor och traditionell rätt underminerar kvinnors rättigheter i många fall. Avsnitt 23 i konstitutionen möjliggör ett åsidosättande av grundlagen så att traditionell sedvanerätt kan tillämpas. Rätten att exempelvis ärva eller äga land blir på så sätt mycket begränsad och kvinnoorganisationer lobbar aktivt för att sektion 23 ska tas bort. Särskilt utsatta är ogifta eller skilda kvinnor. I den hårt kritiserade landreformen har kvinnor tilldelats en oproportionerligt liten del av den utdelade jorden.

Andelen kvinnor i parlamentet minskade något i det senaste parlamentsvalet från 17 till cirka 14 procent. En av de två vicepresidenterna är kvinna, liksom talmannen för senaten. Kvinnor är i minoritet i regeringen, sju av 33 ministrar är kvinnor.

Det är i allt högre grad accepterat för kvinnor att göra yrkeskarriär, även om det är svårt i praktiken. Föräldraledigheten är tre månader, cirka 75 procent av lönen ges i ekonomisk ersättning. Statlig barnsomsorg finns inte, vilket gör att endast privata alternativ eller den egna familjens goda vilja står till buds. De flesta kvinnor arbetar i den informella sektorn eller i jordbruket där de bär en

tung arbetsbörda samtidigt som de ser efter hem och barn. Kvinnliga chefer inom näringsliv och offentlig sektor är sällsynta.

Någon tradition att tillämpa kvinnlig könsstympning finns inte i Zimbabwe. Abort är förbjudet (även då graviditeten är en följd av våldtäkt) och marknaden för olagliga aborter växer. Prostitution är förbjudet.

Avgifter och andra finansiella hinder gör att många kvinnor inte har tillgång till sjukvård vid barnafödande. Enligt en studie från maj 2009 genomförd av Unicef tillsammans med Zimbabwes regering sker en av två förlossningar på landsbygden i hemmet. 39 procent av alla kvinnor saknar tillgång till nödvändig vård. Mödradödligheten uppgår till 880 per 100 000 födslar.

Kvinnor drabbas i högre utsträckning av hiv/aids, både genom att kvinnor i högre grad än män blir smittade och genom att det oftast faller på kvinnan att sörja för sjuka familjemedlemmar och deras barn. I och med att kvinnor står för huvuddelen av livsmedelsproduktionen innebär deras ansvar för vården av sjuka att hushållens livsmedelssäkerhet drabbas.

Våld mot kvinnor, inte minst inom familjen, är utbrett. Landets kvinnoorganisationer har varit drivande i frågan och 2007 kom en lag mot våld i hemmet, *Domestic Violence Act*. Kvinnoorganisationer har sedan dess arbetat tillsammans med ansvarigt departement (*Ministry of Women's Affairs, Gender, and Community Development*) för implementering av lagen. Få fall av våld i hemmet anmäls, vilket i hög grad beror på kvinnors ekonomiska beroende av män. Politiskt våld, bland annat sexualiserat våld, mot kvinnor har länge förekommit. Detta ökade i samband med valen 2008.

15. Barnets rättigheter

Zimbabwe har ratificerat FN:s barnkonvention och den afrikanska unionens konvention om barnets rättigheter och välfärd. Barns rätt till exempelvis utbildning, identitet, tillgång till hälsovård med mera är dock inte grundlagsfäst. En ny grundlag öppnar för att inkludera dessa grundläggande rättigheter. Organisationen Justice for Children Trust har drivit en kampanj för att Zimbabwes grundlag anpassas efter internationella och regionala regelverk. Ungas deltagande i konstitutionsprocessen har dock varit lågt.

Enligt en Unicef-studie från 2009 dör varje dag hundra barn under fem år. Ofta är dödsfallen en följd av sjukdomar som kan förebyggas, såsom diarré, lunginflammation och hiv/aids. Mer än en tredjedel av alla barn under fem år beräknas vara kroniskt undernärda. Antalet barn som är föräldralösa till följd av hiv/aids uppgår till en miljon, enligt Unicef. Det totala antalet föräldralösa barn beräknas till mellan 1,3 och 1,8 miljoner. Det finns lagstiftning och en nationell plan för att skydda utsatta barns rättigheter, *National Plan of Action for Orphans and Other Vulnerable Children*. I samarbete med regeringen genomförs

insatser av FN, andra internationella organisationer samt inhemska organisationer.

Barnarbete inom både den formella och informella sektorn förekommer. Många barn arbetar inom jordbrukssektorn och i ökande grad inom den expanderande gruvbrytningssektorn. Flickor arbetar i stor utsträckning i hemmet och/eller inom den informella sektorn. Zimbabwe har ratificerat FN:s barnkonvention samt ILO:s konvention om förbud av de värsta formerna av barnarbete. Den nationella arbetslagstiftningen tar inte upp barnarbete specifikt.

Barnprostitution förekommer och bedöms ha ökat. Antalet hiv-smittade flickor är större än antalet hiv-smittade pojkar. Sexuella övergrepp och incest är vanligt förekommande i Zimbabwe. Mycket sällan får dessa brott någon rättslig påföljd.

Ett stort problem är bristen på lagligt skydd för barn. Exempelvis saknar en majoritet av alla barn på landsbygden födelsecertifikat. Utan identitetshandlingar kan de förvägras tillgång till grundläggande rättigheter, såsom rätt till utbildning och socialt skydd.

Rekryteringsåldern till Zimbabwes militära styrkor är 18 år. Dock finns en stor andel barn i den statliga ungdomstjänsten *National Youth Service*. Ungdomstjänsten startade år 2001 som frivilliga ungdomsläger men utvecklades senare till mer eller mindre paramilitära träningsläger för barn och ungdomar. I utbildningen ingår både militärexercis och vapenhantering.

Mer eller mindre organiserade grupper av unga *Zanu-PF*-anhängare hotade eller våldförde sig på oppositionella under valet 2008. Den svåra socioekonomiska situation många unga befinner sig i, med hög arbetslöshet och brist på inkomst, är en viktig grogrund för rekrytering.

I och med överbeläggning på landets fängelser förekommer det att ungdomar placeras tillsammans med vuxna. 2008 satt över 300 ungdomar i fängelse tillsammans med vuxna i Harare-provinsen. Majoriteten av dem väntade på sitt första domstolsförhör eller på dom. Fall där ungdomar tas in, straffas med exempelvis slag och sedan släpps utan utredning förekommer som en metod för snabbare hantering. De center för ungdomsbrottslingar som finns lider av stora resursproblem och förhållandena är mycket bekymmersamma.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Gruppen Shona utgör 82 procent av befolkningen, Ndebele 14 procent, vita mindre än 1 procent samt övriga etniska folkgrupper 3 procent. Ndebele har

sedan självständigheten indirekt diskriminerats av statsmakten och inte fått del av utvecklingsinsatserna i samma utsträckning som övriga landet. Politiska motsättningar vid självständigheten följdes av fyra års stridigheter och terror i Matabeleland, där minst 20 000 Ndebeles avrättades under 1980-talet (den så kallade Gukurahundi-massakern). Offrens anhöriga har ännu inte kompenserats för övergreppen. President Mugabe och *Zanu-PF* åtnjuter svagt stöd i denna södra region. Folkgruppen Tongas, som tvångsförflyttades då Karibadammen byggdes, är en annan eftersatt folkgrupp.

Sedan jordreformen inleddes har vita kommersiella jordbrukare varit en särskilt utsatt grupp. De har levt under mer eller mindre laglösa förhållanden, med högst begränsat stöd från polisen. Uttalanden som ”vita hör inte hemma här – åk hem till Tony Blair” har inte varit ovanliga från ledande *Zanu-PF*-politiker. Numera riktas retoriken mot Storbritannien och den brittiska regeringen, samt förment allierade, snarare än mot vita.

Efter ett författningstillägg 2001 tvingades zimbabwier med dubbelt medborgarskap att välja ett medborgarskap. Detta fick konsekvenser när det gäller rätten att äga eller bruka jord samt rätten att rösta. Regeringen har sedermera försökt komma till rätta med problemet genom att undanta medborgare från SADC-regionen från tvånget.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Manlig homosexualitet är olagligt i Zimbabwe. Genom ett tillägg i kriminallagstiftningen 2006 har begreppet sodomi fått en mer godtycklig tolkning till att inkludera all fysisk kontakt mellan män som kan anses omoralisk. Acceptansen gentemot homo- och bisexuella samt transpersoner (HBT-personer) är mycket låg i Zimbabwe, såväl på statlig nivå som bland befolkningen i stort. President Mugabe har vid flera tillfällen gjort häftiga utfall och nedsättande uttalanden mot homosexuella. Även premiärminister Tsvangirai har gjort liknande uttalanden.

HBT-personer har i likhet med andra ”oppositionella” grupper i samhället inte samma tillgång till de statsägda massmedierna samt har svårt att erhålla demonstrationstillstånd. Vidare åtnjuter de endast begränsat skydd från polisen. Det finns fall där människor har trakasserats och misshandlats av polis på grund av sin sexuella läggning.

Organisationen Gays and Lesbians Association of Zimbabwe (GALZ) arbetar sedan 1990 med att hävda homosexuellas rättigheter. I maj genomförde polisen en husrannsakan på GALZ:s kontor och arresterade två anställda. En av dem har friats men en står fortfarande anklagad för innehav av pornografiskt material. GALZ är medlem i paraplyorganisationen Women’s Coalition, vilken har förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning i sitt förslag till ny

grundlag. I den pågående konstitutionsprocessen har dock homosexuellas rättigheter haft en undanskymd roll och homofobiska kommentarer i statsägda tidningar och radio förekommer. Uttalanden från trossamfund har också bidragit till negativa attityder.

Den låga toleransen mot HBT-personer inverkar negativt på deras åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Exempelvis är rätten till hälsa inskränkt då förlöjligande och trakasserier inom sjukvården gör att många undviker att söka vård för sexuellt överförbara sjukdomar. I det nationella aids-organet National Aids Council:s senaste arbetsplan för hiv-prevention adresseras män som har sex med män som en utsatt grupp.

18. Flyktingars rättigheter

Zimbabwe har skrivit under flera internationella och regionala regelverk som rör flyktingars rättigheter. Det finns dock inget samlat nationellt regelverk för migrations- och flyktingfrågor. Internflyktingar utgör en stor grupp i landet. Landreformen som påbörjades 2000, regeringens upprepningsaktion 2005, våldsamheter under valet 2008 och nya landinvasioner 2009/2010 är exempel på orsaker som bidragit till att antalet internflyktingar har ökat.

Regeringens upprepningsaktion ”Operation Murambatsvina” uppskattas ha lämnat närmare 700 000 människor utan bostad och/eller försörjningsmöjligheter. Människor tvångsflyttades till transitläger eller ut på landsbygden. Många av dem lever fortfarande som internflyktingar utan riktig bostad. Regeringens jordreform har också skapat en situation med hundratusentals lantarbetare som tvingats flytta. En stor del av dessa kommer ursprungligen från något av grannländerna (Malawi, Moçambique och Zambia) men efter flera generationer i Zimbabwe är många fortfarande statslösa utan en plats att säkert uppehålla sig på. De som kan söker sig till släktingar på landsbygden eller till städerna, där arbetslöshet och fattigdom ofta väntar.

Många zimbabwier har olagligt tagit sig över gränsen till Sydafrika. Siffror över hur många som deporterats därifrån är svårtillgängliga; Internationella organisationen för migration (IOM) tillåts inte längre rapportera statistiken. Uppskattningar talar om hundratusentals. IOM och regeringen samarbetar för att vid gränsen ta hand om de återvändande flyktingarna. Efter ett tillfälligt uppehåll bestämde sydafrikanska myndigheter under året att zimbabwier som befinner sig i Sydafrika måste ansöka om tillstånd före sista december 2010. Då många saknar födelsebevis, vilket behövs för att ansöka om pass och visum, är det möjligt att ett stort antal kommer att deporteras i början av 2011.

Enligt siffror från FN:s flyktingorgan UNHCR finns cirka 4 000 flyktingar från andra länder i Zimbabwe. Många av dessa kommer från Demokratiska Republiken Kongo, Rwanda och Burundi. En asylsökandes ärende behandlas

av Zimbabwes flyktingkommission som består av representanter från polisväsendet, motsvarande invandrarverket, utrikesministeriet och ministeriet för social välfärd. UNHCR har observatörsstatus i flyktingkommissionen.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt Zimbabwes riksråd för funktionsnedsatta, NASCOH, har situationen för personer med funktionsnedsättning förbättrats på senare år. I riksrådets styrelse sitter tre regeringsrepresentanter från relevanta departement och NASCOH har en rådgivande roll i regeringen. Enligt NASCOH är regeringen överlag positiv till förslag om förbättringar för personer med funktionsnedsättning och lobbyarbete har hjälpt att öka medvetenheten om deras rättigheter. Under det senaste året har tolv personer med funktionsnedsättning utnämnts till höga poster, exempelvis till mediakommissionen och till regeringens ekonomiska råd.

Resursbrist och bristande implementering fortsätter dock att vara ett stort problem. Handikapporganisationerna är besvikna på implementeringen av Lagen om funktionsnedsatta som antogs 1992 och som ger funktionsnedsatta rätt till vård, rehabilitering, utbildning och tillgång till särskilda hjälpmedel. Bristande tillgänglighet till offentliga byggnader såsom skolor och sjukhus fortsätter exempelvis att vara ett problem. Det statliga stödet till funktionsnedsatta är blygsamt och uppgår till 20 USD per månad och hushåll. Det finns få specialskolor och många barn med funktionsnedsättning nekas tillgång till utbildning. Efter fjärde klass finns det ingen möjlighet att få undervisning på teckenspråk vilket i praktiken utesluter hörselskadade barn från högre utbildning.

Negativa attityder och diskriminering på alla samhällsnivåer förekommer. NASCOH uppskattar att personer med funktionsnedsättning uppgår till cirka 1,2 miljoner, varav ungefär 700 000 är röstberättigade. Majoriteten av dessa saknar dock födelsebevis vilket gör att de varken kan registrera sig för att rösta eller få tillgång till den sociala service de har rätt till.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det auktoritära politiska klimatet och intoleransen mot regimkritiska röster har länge försvårat situationen för landets oberoende organisationer, särskilt de som arbetar för mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning. Situationen blev särskilt svår under valåret 2008. I juni 2008 förbjöd regeringen cirka 200 enskilda organisationers humanitära verksamhet, med mycket negativa effekter för den del av befolkningen som var i behov av humanitär hjälp. Efter två månader lyftes förbudet, och situationen för oberoende

organisationer har sedan dess successivt förbättrats. Trakasserier och gripanden av medlemmar i politiskt aktiva organisationer förekommer, men generellt sett är frivilligorganisationerna aktiva och många till antalet.

På senare tid har försöken till samarbete och samordning, såväl sinsemellan som med det internationella samfundet, ökat. I oktober bjöds för första gången under Sydafrikas medlingsuppdrag det civila samhället in för att bidra med åsikter och förslag.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Många internationella organisationer är verksamma i Zimbabwe inom områden som såväl indirekt som direkt berör mänskliga rättigheter. Bland dessa kan nämnas UNDP, UNFPA, Unicef, Röda Korset, IOM, ILO och OCHA.

Förutom att stöd går genom flera av de ovanstående internationella organisationerna, så riktas en stor del av det svenska stödet inom området mänskliga rättigheter till lokala eller regionala organisationer. De svenska insatserna kanaliseras exempelvis genom paraplyorganisationen Women's Coalition of Zimbabwe, Zimbabwe Aids Network och organisationen Counselling Services Unit (CSU), som dokumenterar och hjälper offer för politiskt våld. Även mediaorganisationer och ungdomsorganisationer är föremål för svenska insatser.